

KRONIKA NAUKOWA

<https://doi.org/10.18778/1644-857X.14.01.13>

**Sprawozdanie z konferencji naukowej
pt. *Wielka Wojna. W stulecie wybuchu*, Łódź,
20–22 listopada 2014 r.**

Ośrodek Badań Interdyscyplinarnych nad Wielokulturową i Wielonarodową Łodzią i Regionem Uniwersytetu Łódzkiego (UŁ), Katedra Literatury i Kultury Niemiec, Austrii i Szwajcarii UŁ, Instytut Historii (IH) UŁ, Archiwum Państwowe w Łodzi oraz Justus-Liebig-Universität w Giessen w dniach 20–22 listopada 2014 r. zorganizowały wspólnie interdyscyplinarną, międzynarodową konferencję naukową pt. *Wielka Wojna. W stulecie wybuchu*.

Uroczyste otwarcie konferencji odbyło się w budynku Wydziału Filozoficzno-Historycznego (WF-H) UŁ. Wszystkich zgromadzonych, w imieniu organizatorów, powitał prof. Przemysław Waingertner. W dalszej części uroczystości głos zabrali: prodziekan WF-H, prof. Maciej Kokoszko, kierownik Katedry Literatury i Kultury Niemiec, Austrii i Szwajcarii prof. Joanna Jabłkowska, zastępca dyrektora IH UŁ, prof. Jarosław Kita oraz kierownik Ośrodka Badań Interdyscyplinarnych nad Wielokulturową i Wielonarodową Łodzią i Regionem UŁ, prof. Grażyna Ewa Karpińska.

Konferencji towarzyszyło otwarcie wystawy pt. *Wielka Wojna*, na której zostały zaprezentowane fotografie ze zbiorów polskich archiwów państwowych.

Patronat honorowy nad sympozjum sprawował Jego Magificencja Rektor UŁ, prof. zw. dr hab. Włodzimierz Nykiel, patronat zaś medialny Telewizja Polska Łódź, Telewizja Polska Historia, Telewizja TOYA, Radio Łódź, „Tygodnik Solidarność” oraz „Dziennik Łódzki”. Powstała również specjalna strona internetowa poświęcona temu wydarzeniu – www.wielkawojna.uni.lodz.pl. Z kolei sponsorami całego przedsięwzięcia były: Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej

– Stiftung für Deutsch-Polnische Zusammenarbeit, Austriackie Forum Kultury, Archwium Państwowe w Łodzi, Urząd Miasta Łodzi, Stowarzyszenie Nauczycieli Akademickich na Rzecz Krzewienia Kultury Języków Europejskich, Katedra Literatury i Kultury Niemiec, Austrii i Szwajcarii UŁ.

Obrady odbywały się w Centrum Szkoleniowo-Konferencyjnym Uniwersytetu Łódzkiego przy ul. Rogowskiej 26 w Łodzi. Referaty wygłaszano i dyskusje prowadzono w języku polskim i niemieckim. Tematyka konferencji została ujęta w jedenaście sekcji. W czasie prac każdej sekcji prezentacji referatów towarzyszyły debaty nad problemami poruszonymi przez prelegentów.

W ramach sekcji I, noszącej tytuł *Sprawy międzynarodowe w obliczu I wojny światowej*, referaty wygłosili: Piotr Uwijała – *Plany i próby utrwalenia dominacji niemieckiej na obszarze Europy środkowej i wschodniej w końcowym okresie I wojny światowej*, Radosław Bania – *Wielka Brytania a Kuwejt w okresie I wojny światowej*, Jan Pajor – *Waszyngton wobec wybuchu I wojny światowej na Dalekim Wschodzie i zajęcia Jiaozhou przez Japonię*, Kamila Pawełczyk-Dura – *Rosyjskie duchowieństwo wojskowe i morskie w okresie I wojny światowej*, Edward Wiśniewski – *Spółeczeństwo rosyjskie wobec wybuchu I wojny światowej*, Maciej Mańkowski – *Polska dyplomacja i opinia publiczna wobec postanowień Traktatu z Trianon z 4 czerwca 1920 roku oraz Hassan Jamsheer – Bliski Wschód w setną rocznicę wybuchu I wojny światowej*.

W ramach sekcji II – *Wojna z perspektywy historii i kulturoznawstwa* – referowali: Joachim Kuropka – *Od utopii do rzeczywistości. H. G. Wells i brytyjska strategia wojny powietrznej przeciwko Niemcom w I wojnie światowej*, Alexander Will – *Konstantynopol–Paryż–Lwów: Kariera wojskowa Józefa Pomiankowskiego od austro-węgierskiego feldmarszałka do generała Wojska Polskiego. Jak to wojna z poddanego Habsburgów zrobiła Polaka*, Mathias Voigtmann – *Freikorps jako szkoła przemocy – „Baltikumer” jako jednostka specjalna do spraw przemocy ze szczególnym uwzględnieniem biografii Ernsta von Salomona*, Ionela Zaharia – *Analiza chrześcijańskich doświadczeń religijnych w armii austro-węgierskiej podczas I wojny światowej*, Armin Eidherr – *Wpływ I wojny światowej na wykształcenie specyficznego modernizmu żydowskiego na przykładzie Abrahama Moschego Fuchsa i Uri Zvi Grinberga*, wreszcie Andrea Brait – *Muzea upamiętniające bitwy frontowe nad Soczą*.

Tematem prac sekcji III była „Sprawa polska” w latach wielkiej wojny. W jej trakcie referaty wygłosili: Jolanta Daszyńska – *Opera-*

cja Łódzka – punkt zwrotny działań wojennych frontu wschodniego w 1914 r., Grzegorz Zackiewicz – Polska myśl polityczna u progu Niepodległości, Arkadiusz Adamczyk – Geniusz Komendanta. I wojna światowa w argumentacji politycznej adherentów J. Piłsudskiego po 1939 r., Przemysław Waingertner – „Zet” w latach Wielkiej Wojny – idee, struktury, ludzie, działalność, Renata Król-Mazur – Było błędem nie uwzględniać psychologii serca młodzieńczego wojownika... Arcybiskupa Józefa Teofila Teodorowicza krytyka Legionów i NKN, Aleksy Piasta – Zarys działalności Komitetu Narodowego Ziemi Piotrkowskiej 1915–1917 oraz Maciej Hubka – Pierwszowojenne losy piotrkowskich komunistów.

W ramach sekcji IV, noszącej tytuł *Tożsamość w wojennej codzienności*, wyniki swych badań zaprezentowali: Tomasz Pietras – *Orzeł Biały w latach pierwszej wojny światowej. W poszukiwaniu formy narodowego symbolu*, Marek Adamczewski – *Herby samorządów Polski centralnej 1914/1915–1918*, Aneta Kwiatkowska – *Wielka Wojna na afiszu i plakacie ze zbiorów PAN BG*, Władysław Stępiak – *Problematyka bałkańska w polskiej myśli niepodległościowej*, Paweł Zajas – *Muzy na froncie. Niemiecka propaganda kulturowa i polityka kulturalna w czasie Wielkiej Wojny*, Magda Żakowska – *Obraz Rosji w propagandzie państw centralnych w latach 1914–1918*, Iwona Gosik-Kapelińska – *Zmagania z wojenną codziennością przedstawione w „Gałązce rozmarynu” Zygmunta Nowakowskiego*, a także Urszula Oettingen – *Cmentarze legionowe z lat I wojny światowej na ziemiach polskich – znaki kulturowej tożsamości*.

Zagadnienia narodowościowe w latach 1914–1918 skupiły zainteresowanie uczestników prac sekcji V. Podczas jej obrad prelekcje wygłosili: Grzegorz Mazur – *Galicja jako teren polskiej i ukraińskiej działalności niepodległościowej przed wybuchem Wielkiej Wojny*, Sławomir Maksymowicz – *Prusy Wschodnie jedyną prowincją cesarstwa niemieckiego okupowaną podczas I wojny światowej. Wojenne losy Wschodnioprusaków*, Krzysztof Woźniak – *Dwukroć zdradzeni. Niemiecka społeczność Królestwa Polskiego w latach Wielkiej Wojny*, Stanisław Czerep – *Polacy – żołnierze armii rosyjskiej w walce na obszarze Królestwa Polskiego i Prus Wschodnich podczas pierwszej wojny światowej*, Jan Snopko – *Droga do umiędzynarodowienia sprawy polskiej w latach Wielkiej Wojny*, Monika Polit – *Żyd – jeńiec – pisarz. Pereca Opoczyńskiego opowiadania i reportaże czasu wojny*, wreszcie Izabela Olszewska – *Die Juden im*

Weltkrieg. Obraz Ostjuden na łamach niemieckojęzycznej prasy żydowskiej z okresu I Wojny Światowej.

Sekcja VI nosiła tytuł *Osobiste przeżycia a walka w Łodzi w czasie I wojny światowej*. Referaty w jej trakcie wygłosili: Anna Wołkowicz – *Koniec pewnej utopii? O wymianie listów pomiędzy członkami Forte-Kreis po wybuchu I wojny światowej*, Gerda Nogal – *Osobiste przeżycia kontra propaganda wojenna. Pierwsza wojna światowa w powieści Edlefa Köppensa pt. „Heeresbericht”* [„Sprawozdanie armijne” – D.M.], Stefan Lidinger – *Miedzy nacjami. Anette Kolb a I wojna światowa*, Joanna Smereka – *Tadeusz Rittner – niemiecko-polska twórczość i jej recepcja w prasie*, Andrea Rudolph – *Neoslawizm, wydarzenia wojenne i syntezy problemowe. Wątek łódzki w powieści pogranicza Maxa Geisslera pt. „Die Wacht in Polen”* [„Straż w Polsce” – D.M.], Arkadiusz Stempin – *Niemcy w latach 1914–1918 w Polsce: niespełnione nadzieje polskich Żydów*, Marcos Silber – *Żydzi, Polacy i Niemcy w Łodzi podczas I wojny światowej: akceptacja czy negacja społeczeństwa wielokulturowego jako strategii hegemonicznych* oraz Frank M. Schuster – *Konfrontacja z innymi: Łódź, obce miasto a wyzwanie I wojny światowej*.

W ramach sekcji VII – *Życie społeczno-gospodarcze a wojna* – referaty przedstawili: Jarosław Kita – *Wojenne doświadczenia ludności zachodniego Mazowsza w latach 1914–1915*, Tomasz Piekarski – *Spółeczeństwo Mazowsza Północnego wobec działań wojennych w latach I wojny światowej*, Andrzej Wróbel – *Życie społeczno-polityczne w Tomaszowie Mazowieckim u progu niepodległości – wybrane przykłady*, Anna Caban – *Archiwalne ślady dramatu wojny. Źródła do badań nad życiem codziennym mieszkańców miast Rejencji Opolskiej w zasobie Archiwum Państwowego w Opolu*, Joanna Sosnowska – *Łódzka Miejskowa Rada Opiekuńcza i jej działania na rzecz dzieci i młodzieży w latach I wojny światowej*, Małgorzata Śliż – *Zarodowa hodowla koni na ziemiach polskich w czasie I wojny światowej*. Obrady zamykało wystąpienie Roberta Stasiaka pt. *Bełchatów w czasie Wielkiej Wojny*.

Archiwa o I wojnie światowej stanowiły z kolei przedmiot zainteresowań uczestników prac sekcji VIII. Wystąpienia w jej trakcie zaprezentowali: Tomasz Walkiewicz – *Polskie formacje wojskowe okresu I w. św. w materiałach archiwalnych z zasobu Archiwum Państwowego w Łodzi*, Kamil Pluta – *Kampania wyborcza do łódzkiej Rady Miejskiej w 1917 roku w świetle materiałów ulotnych przechowywanych w zasobie Archiwum Państwowego w Łodzi*, Piotr Zawilski – *Łódzkie komisje szacunkowe strat wojennych* –

niedocenione źródło do badań nad I wojną światową w regionie łódzkim, Bartosz Górecki – Akta instytucji bankowo-finansowych przechowywane w zasobie Archiwum Państwowego w Łodzi jako źródło do dziejów gospodarczych w okresie I wojny światowej, Wojciech Kowaluk – Straty poniesione przez łódzkie świątynie w okresie I wojny światowej w świetle źródeł przechowywanych w Archiwum Państwowym w Łodzi oraz Piotr Niedziela – Fotografie dotyczące I wojny światowej w zasobie Narodowego Archiwum Cyfrowego.

Obrazy sekcji IX poświęcone zostały zagadnieniu *Codzienności w czasie wojny*. W jej ramach referaty wygłosili: Manuela-Claire Warscher – *Życie codzienne chłopów na terenach Pobrzeża Austriackiego podczas I wojny światowej*, Monika Mańczyk-Krygiel – *„Wojna jest czymś zupełnie innym, niż myślałam”*. *Obłężenie twierdzy Przemyśl (1914–1915) we wspomnieniach kobiet*, Waldemar Grzybowski – *Codziennosc w niecodziennych okolicznościach. Polsko-galicyskie środowisko filologiczne w I wojnie światowej i jego kontakt ze światem nauki*, a także Olga Gleiser – *Codziennosc na skraju przepaści: nadzieja na lepsze jutro, nostalgia i przeczucie wojny*.

Sekcję X zatytułowano *Obrazy wojny*. Referaty podczas jej prac zaprezentowali: Elżbieta Dzikowska – *I wojna światowa w felietonach Józefa Rotha*, Anna Gajdis – *Miedzy akceptacją a negacją wojny: Ernst Wiechert i Agnes Miegel*, Beata Giblak – *Wojna oczami pacyfisty. Krytyka społeczeństwa według Maxa Herrmann-Neisse w opowiadaniu „Die Klinkerts” [Klinkertowie – D.M.]*, Iwona Kotelnicka – *Artykuły prasowe Georga Brandesa o tzw. polskiej kwestii żydowskiej w kontekście polskich i niemieckich świadectw z czasu I wojny światowej*, Kurt Hirtler – *„Fatzner – fragment” autorstwa Bertolda Brechta a I wojna światowa*, Anatol Michajłow – *Żołnierz frontowy widzi siebie samego i wrogów – szkic* oraz Jan Sikora – *O odrodzeniu Polski po I wojnie światowej w niemieckojęzycznej prasie gdańskiej*.

Ostatnia, XI sekcja, nosiła tytuł *Wojenne świadectwa i ich recepcja*. Prelekcje w jej trakcie wygłosili: Paweł Brudek – *Tragiczny finał „Belle Epoque”: I wojna światowa w Europie Wschodniej w oczach Johna Reeda*, Bernadeta Gurbierz i Aneta Malik – *Obraz Wielkiej Wojny na łamach głównych periodyków Rejencji Opolskiej*, Witold Jarno – *Zniszczenie Kalisza w sierpniu 1914 r. w świetle współczesnych gazet łódzkich*, Grażyna Tyrchan, Marek Szczepaniak – *Wojna światowa z lokalnej perspektywy. Przekaz źródłowy*

kronik szkolnych z przygranicznych terenów Prowincji Poznańskiej, wreszcie Krzysztof W. Mucha – Obraz pierwszej wojny światowej w gimnazjalnych podręcznikach historii.

Podsumowaniem konferencji stało się sformułowanie przez jej uczestników postulatów systematycznego pogłębienia badań nad dziejami Wielkiej Wojny oraz prowadzenia dalszych kwerend archiwalnych w tym zakresie. Ponadto zwrócono uwagę na kwestię potrzeby popularyzacji wiedzy na temat I wojny światowej.

Należy nadmienić, że organizatorzy konferencji planują wydanie tomu, w którym zamieszczone zostaną wszystkie wygłoszone referaty. Wypada wyrazić nadzieję, że wspomniane inicjatywy – konferencja *Wielka Wojna. W stulecie wybuchu*, wystawa i publikacja pokonferencyjna – przyczynią się w znaczący sposób do lepszego poznania okresu I wojny światowej, a także staną się zachętą do organizowania podobnych spotkań naukowych w przyszłości.

DARIUSZ MARCINIEC
UNIwersytet Łódzki*

Sprawozdanie z Jubileuszu 65-lecia urodzin i 40-lecia pracy naukowo- dydaktycznej w Uniwersytecie Łódzkim Profesora Albina Głowackiego, Łódź, 27 maja 2015 r.

W dniu 27 maja 2015 r. w Sali Rady Wydziału Filozoficzno-Historycznego Uniwersytetu Łódzkiego odbył się Jubileusz 65-lecia urodzin oraz 40-lecia pracy naukowej i dydaktycznej w Uniwersytecie Łódzkim prof. dr. hab. Albina Głowackiego (ur. 1949), połączony z wręczeniem dedykowanej Jubilatowi książki pt. *Wokół spraw trudnych, bolesnych i zapomnianych. Studia i szkice*, która ukazała się pod zbiorową redakcją jego uczniów – E. Kowalczyk, L. Ladoruckiej, W. Marciniaka, B. Szubtarskiej i J. Żelazko, nakła-

* Wydział Filozoficzno-Historyczny, Instytut Historii, Katedra Historii Polski Najnowszej.